

Валентина Барабанова

І лелека

не звиє гніздо...

Департамент інформаційної діяльності
та комунікацій з громадськістю
Чернігівської обласної державної адміністрації

Валентина Барабанова

І лелека не звиє гніздо...

Збірка оповідань

Житомир
Видавець О. О. Євенок
2019

УДК 821.161.2
Б 81

Книга видана коштом обласного бюджету Чернігівської області в рамках обласної Програми підтримки розвитку інформаційної та видавничої сфер Чернігівщини на 2016–2020 роки за результатами конкурсу рукописів місцевих авторів 2019 року.

Не для продажу.

Барабанова В.І.

Б 81   І лелека не звеє гніздо [Текст] : зб. оповідань / В. І. Барабанова.
– Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2019. – 56 с.
ISBN 978-966-995-018-5

До збірки увійшли публіцистичні твори Валентини Барабанової різних років — розповіді про найбільшу техногенну катастрофу ХХ ст. на Україні: аварію Чорнобильській атомній електростанції 26 квітня 1986 р., очевидицею якої стала авторка Валентина Барабанова. Збірка покликана переосмислити життя в сучасному техногенному світі, проголошує людяність, привертає увагу читача до ядерної енергетики. Для широкого кола читачів.

УДК 821.161.2

ISBN 978-966-995-018-5

© Валентина Барабанова, 2019

*...засурмив третій Янгол і впала з неба зоря, палаючи,
як Смолоскип, і впала на третину рік і на водні джерела.
Ім`я сеї зорі Полин; і третя частина вод стала полином,
і багато з людей померли від вод, тому що вони стали
гіркими (Отк. 8; 10 Івана Богослова).*

«Чернобиль» — вид полину.

Чорнобильська циганка Таня

Весна в Чорнобилі 1977 року «вибухнула» свічками квітучих каштанів. Чудові розквітлі дерева прикрашали центральні вулиці старовинного провінційного містечка. Розкішна біла «Волга» (власність головного енергетика Чорнобильської атомної станції Володимира...) весняного вечора «летіла» до ресторану. Компанія з двох чоловіків і трьох жінок їхала з юного міста Прип'ять у місто Чорнобиль (18 км).

У ресторані: «Советское шампанское», музика, танці. Члени «екіпажу» «Волги» були з різних міст Радянського Союзу, а з'їхалися до Прип'яті. Поверталися з ресторану вже вночі, веселі, і так голосно співали в машині, що спів навіть чергова міліція почула на дорозі.

Тоді я ще нічого не знала про таємничу чорнобильську жительку циганку Тетяну. А її хатинка була зовсім близько – в центрі, на тихій вуличці поруч із рестораном.

Знайомство з таємничою віщункою відбулося пізніше – десь ближче до осені того ж року... До неї їздила вся Україна – погадати. В її хатинку нас, молодих жінок, зайшло четверо. Худесенька, аж «прозора» жінка в міщанському (зовсім не циганському) вбранні, в хустці, пильно розглядала нас проникливими синіми очима. І почалося:

- Не виходь за нього заміж, дочко, тебе чекає інший суджений.
- Чому? Я збираюся за цього!
- Не питай.

Циганка Таня розкидала карти, водила рукою по сторінках дивної чорної книги.

– Ой, не ти, дочко, винувата і не він! Його матір вас розвела. Не журись, він тобі по планиді не падає.

Одна з дівчат тяжко зітхнула...

- Пройдуть роки, і приїде він до тебе, і буде просити прощення

Циганка Таня. 1980 р.

на колінах, та не випросить, і сина йому не віддаси, але пам'ятати його будеш усе своє життя.

– Ха-ха-ха! – сміялася інша жіночка – та даремно сміялася – все справдилося в 1986 році.

– Ой, дівчата, зібралися так далеко, що тільки літаком долетіти. Ой, далека ж дорога! Скоро літак той доставить вас на Північ.

І полетіли!

– Зібрала ти, дочко, купу паперів і зібралася за кордон, а не поїдеш. Чоловіка свого першого покинеш і до нього не повернешся... І чекає тебе велика слава і великі гроші, й інший муж.

– Ха-ха-ха! – розсміялася ще одна молода жінка. Та віщування Тетяни збулося.

– Ой, любить він тебе! І ти його любиш! Та не поберетеся, дочко! Роз'їдетеся в різні країни. І будете довго плакати кожен собі. Така ваша доля.

– Не одружуйся з чорнявим – доля твоя з білявим. І будеш з ним щасливою.

– Ти звідси поїдеш, жити в цьому місті ти не будеш... – промовила циганка кожній на прощання, чим дуже подивувала всіх. Але пізніше ми дізналися, що цю дивну фразу промовляла кожному жителю Прип'яті.

Циганка ніколи не робила «привороту». І не любила зрадливих жінок і зрадливих чоловіків (у шлюбі).

Ми були виховані атеїстами, ми в гадання не вірили. Її пророцтва наче не зовсім «діставали» нас, хоч часом приголомшували своєю достовірністю. Але оце: «ти звідси поїдеш...» – було дуже дивно і в це не вірилося.

Густо заселене молоде місто Прип'ять, заселене людьми зі всього Радянського Союзу, вражало своєю «нестабільністю» проживанням в нім людей. Наче вокзал. Ті поїхали геть, ті приїхали. Тим подобалося – яке гарне місто, тим не подобалося – яке сумне місто. А в Прип'яті нові будинки: 5, 8, 9 поверхів. Вулиці обсажені молодими деревами, новісінькі школи, дитсадочки, сквери.

Розкішний будинок культури, ресторан, готель, спортивний комплекс, басейни. Мальовничі береги ріки Прип'ять. Човни, яхти на березі. Кафе «Прип'ять» над рікою і кінотеатр з відомою тепер на весь світ статусою Прометеєм. А в Чорнобилі – великі міцні приватні будинки, оточені впорядкованими садами та городами. І населення – всі свої.

Хатинка циганки Тані була невеличка – простора, нічого «циганського» всередині. Паломництво до Тетяни не припинялося. Місцеві жителі сміялися із тих «паломниць». Переважно то були молоді жінки, яких хвилювало кохання.

Циганка Таня була заміжня з українцем і мала 6 дітей. Її родичі, діти і онуки, і правнуки живуть по всій Україні. Члени її родини, що проживали в місті Чорнобиль, зазнали і радіації, і евакуації, і ліквідації, як і всі жителі тих населених пунктів, що були розташовані навколо Чорнобильської атомної електростанції в 1986 році.

Одинадцять років, що я жила в місті Прип'ять, у моїй душі не згасала тиха тривога, наче серце знало, що таке чорне лихо спіткає ту горезвісну атомну станцію і буде чорна сповідь Чорнобилю розвіяна по всьому світу, і буття людей сповниться чорною трагедією. А яку містичну таємницю знала циганка Таня? «Ти звідси поїдеш...».

Жителі міста Прип'ять часом признавалися, що вже, отримавши квартиру, не відчували ґрунту під ногами і несподівано для себе раптом бажали звідси з'їхати.

Несповідимі путі твої, Господні, а життя людини, як свічечка – спалахнуло і згасло.

Ми з'їхали з атомного граду в один день і розселилися по всьому світові. Циганка Таня дожила свій вік у місті Чернігів. Вона вміла читати долі людей і пророкувати їм майбутнє. А ми стали свідками її пророцтв і жертвами найбільшої техногенної катастрофи ХХ-го століття.

*Лютий 2016,
м. Чернігів.*

Евакуація

*«Ти звідси поїдеш, жити в цьому місті ти не будеш...» –
Циганка Тетяна, чорнобильська віщунка
попереджала кожного, хто зважувався
дізнатися у неї про своє майбутнє.*

У ніч на 27 квітня, вже перед сходом сонця, я побачила сон. Бабка величезних розмірів тріпотіла величезними крилами за моїм вікном, над моїм п'ятиповерховим будинком, і це тріпотіння видавало голосний нестерпний звук. Той звук тяжко полонив слух і краяв серце. Нелюдська туга охопила душу уві сні. І я прокинулася після 7-ї. Нестерпний звук не щез. Він чувся з вулиці. Я підійшла до свого вікна і підняла важкі штори. Навпроти мого будинку, над дахом школи №2, важкий звук видавав низько завислий вертоліт.

У двері різко подзвонили.

– Збирайтеся, нас сьогодні евакуюють з міста...

На порозі стояв староста під'їзду.

Хутко вдягнувшись, я вибігла з будинку. Вулиці міста ще були порожні, і я дуже швидко йшла зі свого 2-го мікрорайону до 5-го, до оселі мого брата.

Брат збирався на роботу, він працював на другому реакторі старшим інженером управління блоком..., а четвертий реактор горів собі.

Моєму братові Михайлу було 31 рік, він мав двох маленьких синів.

Коли ми обоє вийшли, вулиці міста вже прокинулись, метушилися люди, на вулицях торгували якісними київськими продуктами харчування.

Ми з Михайлом зупинились на тій зупинці, з якої, зазвичай,

робітники атомної станції від'їздили на роботу спеціальними автобусами. Посірілий від горя брат раптом сказав:

– Я – заложник смерті...

Під'їхав автобус і повіз Михайла до аварійної станції. А я пішла до пошти, відправити телеграму батькам у рідне село. Треба було заспокоїти їх, бо боялась, що по країні вже пішли чутки. Біля віконечка на телеграфі стояла черга. Два чоловіки в чорних шкіряних куртках, вірогідно, представники КДБ, перевіряли кожен пакет телеграм, щоби не були витоку інформації. Телеграми були типовими, ніхто не наважувався лякати своїх рідних, про аварію умовчували.

«Тату, мамо, у нас все добре, скоро приїдемо, вітаємо з травневими святами» – це текст моєї телеграми. Я покинула будівлю пошти.

Яскраве сонячне світло залило вранішнє місто. Пахло яблуневим цвітом, на клумбах в центрі вже висадили троянди. На вулицях Прип'яті юрмилися люди, молоді мами з колясками і з дітками «за руку» ставали в чергу за продуктами.

А за 3 км від міста горів атомний реактор. Людські тіла поглинали радіоактивне опромінення, яке перевищувало всі мислимі і немислимі дози, ніхто не лякав людей білою смертю... А в цей час літаки з енергетиками, хворими на гостру променеув хворобу, вже відлетіли до Москви... Люди не мали жодного уявлення щодо невидимої загрози. Безпечність радянської влади до людського життя не мала меж!

Над аварійним реактором кружляли вертольоти, скидаючи пісок. А діти, які збиралися із мамами в евакуацію, гуляли вулицями, стояли на центральній площі. Яке ж опромінення дістали маленькі тільця у ці хвилини?

Я бігала по місту, збираючи своїх друзів, запрошувала їх до моїх батьків у Чернігівську область. Мені чогось не хотілося їхати в ліс з палатками, куди нас збирались евакуйовувати. Підходячи до свого будинку, вражено остовпіла. Місто заповнили

автобуси, міліціонери, військові. Я не злякалася, тільки розгубилася, застигла шокована від побаченого. До квартири мене завів міліціонер. В його присутності я гарячково кидала в сумку дорогі мені речі, документи. Мені дозволили не їхати з усіма. В автобуси культурно, не кваплячись і без паніки заходили люди. Вони їхали на «три дні» і – навіки...

Забравши дітей моєї подруги (це була молода сім'я з 4-х річною дівчинкою) я разом з ними, десь о 13-ій годині, прямувала до станції Янів. Ми не йшли, ми чогось бігли, у руках було повно речей, валізи, сумки. Мала Катерина вчепилася маленькими рученятами за мою спідницю і ледь встигала за дорослими. Мене шокував чийсь погляд. Не відриваючи чорних очей від мене і Каті, з жахом дивився один з шоферів автобусів, які тільки в'їжджали до міста.

Лісок, пісок, і ми біля колій. На станції Янів уже було повно людей. Поїзд мав прибути о 17-ій. Я думала, що пересидіти у батьків «3 дні» краще, ніж у палатках.

Матерям з дітьми запропонували зал у приміщенні маленького «вокзалу». Всі інші «біженці» дихали «свіжим» повітрям, за 2 км від нас епіцентр Української Хіросіми.

До мене приєдналися ще 2 сім'ї з дітьми. Одній з моїх подруг просто не було куди їхати в Україні. «На щастя» ще й дощ закріпав. Ми спокійно мокли надворі.

У вагони людей «пакували» робітники станції і міліція. Жінки з дітьми, слава Богу – перші. Нас було 4 жінки і дітей у нас було 4. Три хлопчики і одна дівчинка. А чоловіків було троє, брат мій прийшов з нічної зміни прямо з-під того горезвісного, тепер відомого на весь світ, місця. Валізи у вікно пхали наші чоловіки. Густий натовп розкидав нас і наших дітей по вагону...

Вікна і двері наглухо закрили. Від браку кисню голосно плакали немовлята. Дизель рушив. Посадити вдалося тільки дітей і матерів з грудними дітками. Усі дорослі їхали стоячи майже 3 години.

Поїзд наблизився до атомної станції і чомусь зупинився. Навіщо??? Тепер ніхто не знає. Але зруйнований задимлений привид ІV реактора навіки вривався в нашу пам'ять. Те видіння супроводжує мене все життя. Ні вікон, ні дверей не відчиняли.

«Дощик в Прип'яті крап-крап-крап, а ми з Прип'яті – драп, драп, драп...» – заспівали у вагоні під гітару молоденькі хлопці й дівчата.

Я заціпеніла і рухалась з поїздом по безкінечній дорозі з того свого життя, до якого вже не було вороття ніколи. Дорога здавалась вічною, час ніби зупинився...

У Чернігові вже сутеніло... На автобусній станції прибульців «трамбували» в автобуси, у звичайний приміський транспорт, де їхали й інші пасажери, але нам дозволили їхати без квитків... Автобуси були дуже переповнені, біженці з дітьми їхали стоячи. Маленька Катя заснула у матері на руках.

Спасіння прийшло у вечірньому повітрі селища Седнів. Нас вітали кам'яна Воскресенська церква, навпроти двору – Козацька, дерев'яна... Сини мого брата просто летіли по вулиці у бабусин дім. Грюкнула хвіртка отчого дому, на поріг вийшла моя мама.

– Іване, – радісно кликала вона мого батька. – Ти подивись-но, скільки гостей прибуло на свята!

Ми збилися докупи.

– Мамо, нас евакуювали...

Батьки вражено дивилися на нас...

Убиті страшною дорогою, приголомшені своєю трагедією, ми пішли готувати спільну вечерю. У двір сходилися односельці. По країні вже котились чутки.

Тато виставив на вечерю горілку і вино. Ми трохи випили і ночувати розійшлися у дві хати, і радіоактивний пил з одежі і валіз «засвітив» 2 седневські оселі.

Ніхто з нас тоді ще не уявляв розмірів трагедії, ніхто навіть не передбачав страшних наслідків. Цвіла теплюща весна, ми були молоді і раділи сонцю і життю.

Очікувалися травневі свята і свято Пасхи.

Святкували 4 дні – «по-радянськи». На телебаченні транслювалася брехлива інформація про аварію. А в московській клініці вже помирали перші жертви опромінення, ліквідатори цієї катастрофи.

Над величезною країною зависла тривога...

Ми схаменулись на 5 день і поїхали до Чернігова «під дозиметри». Коли нас перевіряли, дозиметри дзвеніли і зашкалювали... Потім ми весь день прали свій одяг і постільну білизну у річці Снов. Діти скрізь були з нами.

Мій брат перший покинув наш гурт. Роз'їхалися мої друзі. А з «порохової діжки», атомної станції, вже після своєї вахти брат прислав телеграму – «викидайте прип'ятські речі!»

Я знала, що школи, себто людей і дітей з освіти, розмістили в Поліському районі, але я разом з дітьми Іваном і Костиком залишилася жити з батьками. Трохи пізніше 3-х річного Костю вивезли у Росію.

Тривога вразила весь світ, змусила здригнутися людство всієї планети Земля. На ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи їхали люди з усієї величезної країни – Радянського Союзу.

Почалися наші поневіряння по світу, пов'язані зі статусом евакуйованих. Уже після Полісся, Одеси, Києва, Пуці-Водиці й Ірпеня я писала свої спомини про ті страшні події і пережите нами для австралійців, які приїхали в Київ ще у 1986 році, восени. Дві поважні австралійські пані вирішили створити книгу з правдивих розповідей очевидців катастрофи.

З глибин моєї пам'яті впливла моя юнацька любов до творів Ернеста Хемінгуея, коли моя свідомість уже щось увібрала в себе з тієї загальноукраїнської трагедії.

«Нема Людини, яка б не була, як Острів, сама по собі, кожна людина є частиною Материка, частина Суші. І якщо Хвилею знесе в Море Берегову Скелю, меншою стане Європа і також, якщо змие Край Коси, чи зруйнує Двірець твій, чи Друга твого оселю, смерть кожної Людини поменшує і мене, бо я єдине з усім Люд-

ством, а тому не питай ніколи: «По кому лунає Дзвін», він лунає по Тобі... (Джон Дон. 1572-1681 рр.)».

Ці слова з роману Ернеста Хемінгуея «По кому подзвін» переслідували мою пам'ять дні і ночі, і місяці, коли ми жили одним подихом, одним днем, коли події, що розгорталися навколо нас, руйнували наш світ і вели нас до чогось нового і незвичайного, коли все залежало від волі Бога, якого ми загубили.

Моє оповідання, яке потрапило до австралійської книги «Жінки світу про Чорнобиль», австралійці назвали «Дорога втраченого Життя».

Пізніше мій брат Михайло скаже: «Ми втратили не місто, ми втратили життя».

Після мене деякі режисери «чорнобильських» кінофільмів теж уписали в свої твори слова вічного Хемінгуея.

21.01.2010.

Дорога втраченого життя

Ранок Чорнобильської катастрофи був теплим і сонячним. Субота 26 квітня була робочим днем. Я почула про те, що трапилось по дорозі в школу на перший урок, а коли я увійшла в учительську, всі мої колеги вже знали про це. Але ніхто не мав уявлення про реальні розміри біди.

Ми пішли в класи, але на уроках і перервах панувало напруження.

Учні старших класів, чії батьки працювали на атомній станції, намагалися додзвонитися до батьків з телефону в учительській. Але телефони станції мовчали.

Діти плакали: «тато, тато, там мій тато...».

Незабаром всі дізналися, що постраждалих привозять в лікарню швидкої допомоги.

Адміністрація школи зібрала вчителів, щоб повідомити: на атомній сталася пожежа, одна людина померла, але нічого катастрофічного не сталося... «Помийте підлоги, зачиніть вікна, так на всякий випадок, атомна ізольована...».

Серед загального хвилювання я раптом згадала, що мій 31-річний брат-енергетик чергував тієї ночі на атомній станції.

А на якому ж енергоблоці? Світ навколо мене похитнувся. У мене було таке перелякане обличчя, що мої колеги весь час питали: «Валю, що сталося?...» Я ледь шепотіла: «Михайло на роботі...». У загальній тривозі мене ніхто не розумів.

Серед уроку в четвертому класі увійшла медсестра і роздавала таблетки йодистого калію. Один хлопчина, розумник в окулярах, сказав: «навіщо хвилюватися про таблетки? Краще відразу загорнутися в білі простирадла та йти на цвинтар».

Після уроків наші тривоги тривали. Все базувалося на суперечливих чутках. Від адміністрації міста інформація не надходила...

У мене, класного керівника 6-го класу, після уроків були батьківські збори. Прийшли 5 чоловік... Я завела розмову про двійки та кінець навчального року. «Валентино Іванівно, Ви що, божевільна? 18 людей станції в критичному стані відправлено в Москву літаком...».

Налякана і бліда, як крейда, я кинулася до телефону дзвонити на швидку допомогу. Чи не привезли в лікарню мого брата? Отримавши негативну відповідь, я не бігла, я «летіла» до нього в 5-тий мікрорайон.

У цю страшну ніч він чергував на 2-му реакторі, він бачив і знав усе.

На мій дзвінок у двері вийшов саме він. Його обличчя посіріло і змарніло. Тихо, майже пошепки він сказав: «Ми поїдемо з цього міста назавжди?..». Господи! Я не повірила.

Його маленькі сини були перелякані, сиділи тихесенько на дивані, а підлоги в 3-х кімнатній квартирі були вимиті, всі килими – вичищені.

«Іди додому, прибери квартиру і ретельно вимийся сама...».

Я брела по вулиці, як привид, не в силах усвідомити те, що трапилося, охоплена внутрішньою тривогою.

Близько 11-ї вечора Михайло і я стояли на зупинці робочих автобусів на атомну. Мій брат – «заручник смерті» знову їхав на зміну, на станцію до місця, де радіація була незмірна, бо не було приладів її виміряти.

4-ий реактор горів, місто завмерло.

Я повернулася до себе, мила, прибирала квартиру, чистила килими, вимилась у душі.

Уранці я побачила страшний сон: величезна бабка билася крильми за моїм вікном. То шуміли гвинтокрили, кружляючи над містом і атомною.

Коли я прокинулася вранці 27 квітня 1986 року, почалося нове життя. З поштового відділення я відправила телеграму своїм батькам: «зі святами, скоро приїдемо...».

Місто наповнилося автобусами, армією, міліцією. Почалася евакуація.

Люди виходили з будинків з дітьми, тваринами, речами. Відкривалися передні двері автобусів, не було паніки, безладу. Ні в кого не було захисної маски на обличчі.

Не все населення покинуло місто в 1-ий день. Багато працювали на дачах в спекотні квітневі дні. Їх вивозили прямо звідти без документів і речей. Зі станції Янів ми дісталися до Чернігова дизелем аж о 17 годині.

Ми їхали до моїх батьків у складі аж 3 сімей з маленькими дітьми. Рівень радіації на станції Янів був дуже високий.

Залізничні вагони були переповнені. Сиділи тільки діти... Ми зупинилися навпроти 4-го реактора з вивернутою арматурою.

У мальовниче село Чернігівщини, Седнів, ми прибули вже в сутінках. Там знаходився Будинок художника, з усієї країни приїжджали туди художники писати свої пейзажі, там священна земля, повітря і водні джерела. І це всього в 90 км від Чорнобиля.

Ми приїхали напередодні свята Пасхи.

Мої батьки не знали нічого про аварію, про евакуацію. Вони були вражені. Ми пили червоне вино за вечерею, а вранці світ нам знову здавався прекрасним. Рожево-біле цвітіння фруктових садів навколо радувало око, і чорно-червоний палаючий реактор залишився десь далеко... Більш того, ми повернемося до своїх домівок у Прип'яті.

Але кінець нашого минулого життя і початок нового були нескінченно важкими.

Мій брат повернувся на свою атомну працювати, я отримала путівку на оздоровлення в Одесу. Мої батьки з дітьми залишилися в Седневі. Мої учні були розкидані по всій країні...

В Одесі я жила на високій горі на сьомому поверсі в номері мого санаторного корпусу. Вранці я прокидалася від шуму прибою, ввечері мелодійне плескання морських хвиль заколисувало мене. У санаторії було повно веселих і добре одягнених людей,

але для мене світ розділювався на 2 частини і я залишилася в першій, де цей курорт виглядав дивно і недоречно.

4-ий реактор відпалав і віддимів. Увесь світ вразила ця страшна Чорнобильська катастрофа.

Більшість населення Прип'яті працювало на атомній, ліквідуючи наслідки, жертвуючи своїм життям для порятунку планети.

Мене мучив страх через Михайла, мого брата.

Я «приглушувала» цей страх в галасливому місті, гуляючи вулицями Одеси, і навіть поїхала в Оперний театр на оперу «Фауст».

Один раз я відвідала піонерський табір «Молода гвардія», куди привезли наших прип'ятських евакуйованих дітей. Там я зустріла і учнів моєї школи. Варто було великих зусиль не розридатися при їхньому вигляді.

Батьки цих учнів теж працювали на Чорнобильській атомній станції, там, в жерлі всесвітньої біди.

У наш санаторій привезли дуже маленьких дітей з мамами, евакуйованих з різних населених пунктів. Нас боялися люди, боялися заразитися.

У липні я повернулася до Києва. У майже порожньому місті не було дітей, а на центральних вулицях і площах іноді з'являлися перехожі... У магазинах – безлюдно.

Я впала в депресію. Все, що я бачила навколо – холод і байдужість людей. Це приголомшувало.

Мене, як педагога, відправили під Київ у Пущу Водицю, в заміський лісовий табір для евакуйованих.

Перебуваючи в цьому таборі з групою вчителів, я навчала французької мови абітурієнтів з 30-ти кілометрової зони.

У серпні почали роздавати житло та матеріальну допомогу тим, хто втратив своє майно, у всіх населених пунктах країни.

Мене розлучили з родичами і друзями. Я поїхала жити в лісове місто Ірпінь.

Через депресію я захворіла. Життя втратило будь-який сенс. Я не уявляла, що коли-небудь буду посміхатися. Я «закрилася в

Валентина Барабанова _____

собі», відокремилася від усього світу в своїй квартирі в Коцюбинському.

Трагедія Чорнобиля важким каменем лежала в серцях людей. Моя душа приєдналася до всесвітньої скорботи.

Після пережитих потрясінь почалися нові: смерть близьких і знайомих, включаючи і самогубство. Я побачила життя в зовсім іншому світлі й найстрашніше – людська байдужість. Я часто бачу уві сні своє втрачене місто, свою порожню прип'ятську квартиру. То квітуче і прекрасне місто, то зруйноване і похмуре.

Тепер наше головне завдання зберегти життя наших дітей і не залишити їх байдужими до долі людства на планеті.

Я не можу читати про Чорнобиль або дивитися про нього кінофільми без сліз.

*Київ,
вересень 1986 р.*

Діти Прип'яті

Москва була введена в оману. В перші години після аврії на Чорнобильській атомної станції не було приладів для заміру високих рівнів радіації. Директор доповів у Москву, що система охолодження була джерелом вибуху і рівень радіації в нормі. Москва під враженням, що реактор не був ушкоджений, прийняла рішення, що діти Прип'яті ранком підуть до школи.

***26 квітня 1986 року, місто Прип'ять.
Одна зі шкіл Прип'яті. Перший урок.***

– Ганно Іванівно, тато сказав, що на станції сталася аварія...

– Діти, аварії бувають досить часто. Якби сталося щось серйозне, нас би попередила міська влада.

У нас тема: комуністичний рух в радянській літературі. Оленко, виходь до дошки...

Так зустріла день чорнобильської катастрофи моя подруга вчителька російської мови та літератури, мама трьох синів. Вони жили в будинку біля самої школи.

Серед уроку адміністрація школи оголосила збори для вчителів. Слова змінювали одне одного: «Атомна станція ізольована, немає ніякої загрози, але на всякий випадок закрийте вікна і помийте підлогу. Дітей на вулицю не випускайте...». Другий урок. Медсестра роздавала таблетки йодистого калію «на всякий випадок».

Педагогам цих таблеток не вистачило. Третій урок, четвертий. Було наказано відправити дітей додому. Тільки одна вчителька наказала дітям зав'язати марлевими пов'язками носи і роти, щоб

попередити попадання в них радіоактивного пилу. Але на вулиці люди «в цивільному» наказали їх зняти.

Квітнєве сонце пекло немилосердно, п'янкi пахощі топиного пуху, цвіту акацій і яблунь рзносило по місту. Дівчатка-підлітки в купальниках загоряли в піщаних кар'єрах на прип'ятському пляжі. Маленькі хлопчики пірнали з пірсу в річку Прип'ять. Моя подруга Ганна разом із трьома синами стояла на даху дев'ятиповерхівки і розглядала в телескоп верхівку атомної станції. Гігантські бетонні брили звисали з арматури, яка створювала стіну четвертого блоку.

Знизу закричав сусід: «Спускайтеся негайно! Ви бачите мерехтіння? Це означає, що реактор відкритий. Ви опромінені...».

Ганна і її сини отримали радіацію відкритим потоком. «Господи! Де ж ти? Чому ти нас не попереджаєш?» – Ганна повіри-

*(Прип'ятська школа №1. В. І. Барабанова
зі своїм класом, 1980 р.)*

ла владі і думала, що це просто пожежа. Забравши дітей з даху, Ганна Іванівна запропонувала старшому сину Андрію піти в лікарню разом з нею і здати свою кров постраждалим.

Тільки вони зайшли до лікарні, їх зустрів лікар-психіатр Валерій Навойчик. Його погляд був крижаним: «Забирайтеся звідси...».

Якісь блідолиці люди підтримували одне одного під руки. Один сидів нерухомо, а машини швидкої допомоги під'їжджали одна за одною. Ганна з сімнадцятилітнім Андрієм повернулися додому.

– Ось що зробимо, діти мої... Місто оточене не для розваг, сідайте на велосипеди і їдьте до тьоті Ніни в село Чорна Ворона. – це стосувалося Максима і Михайла, одинадцятилітніх близнюків.

Але діти поїхали навколо міста, їх дитяча цікавість взяла гору над настановами матері. Вони розглядали вражені радіацією пожежні машини, покинуті гідранти.

Скоро Максима і Мишу почало нудити, їм стало важко дихати. Вони потрапили до міліцейського відділку, а тоді, налякані, поїхали на велосипедах 16 кілометрів до села Чорна Ворона.

А у місті Прип'ять 27 квітня оголосили евакуацію.

Ганна і старший син поїхали окремо без Максима і Михайлика. Вони хвилювалися, що на три дні залишають квартири, кактуси, інші квіти, хвилювалися, що квіти зав'януть.

Їхній «евакуаційний» автобус завіз дев'яносто три людини в мальовниче село Заліщани Поліського району Київської області. В це село, де було всього 300 чоловік місцевого населення, привезли 900 евакуйованих.

Це дивовижне село було оточене лісом. Учителі влаштували дітей у місцеву сільську школу.

Директор цієї школи, Олександр Василенко, привіз дітей близнюків Максима і Михайлика в Заліщани з Чорної Ворони своєю машиною вночі, лісовими дорогами, мінаючи міліцейські пости охорони.

Де ти тепер, директоре Заліщанської школи, золота людино,

герою Чорнобилю, як склалася твоя доля? В кінці травня 1986 року прип'ятських дітей розвезли по піонерських таборах країни Радянський Союз. Жителів міста Прип'ять почали селити по різних містах Радянського Союзу... Моя подруга Ганна Іванівна поїхала із своїми синами в місто Київської області, де їх приголомшила людська байдужість. Восени довелося працювати в новій школі без надії на співчуття людей. Ганна не могла спати ночами.

«Ми вбиваємо тебе, планета Земля, і в той же час благаємо тебе врятувати нас. Я також зрадила тебе, насолоджуюсь свіжими фруктами Грузії і Вірменії, відмовляючись від «отруєних» радіацією, які ти приготувала для мене. Отруєних з моєї вини також...».

Ганна піднімається з ліжка і йде в нічний, освітлений примарним світлом сад. Вона зриває найбільше яблуко зі старого дерева, не витираючи і не помивши його, їсть, намагаючись цим спокутувати свою провину.

Земле, пробач нас!

Київ, 1986 рік.

Гроші президента СРСР Михайла Горбачова

Перші гроші – 150 радянських карбованців нам, жертвам ядерної катастрофи, заплатили в місті Поліське Київської області – віддаленому від Чорнобильської атомної електростанції районі, куди евакуювали велику кількість людей з міста Прип'ять (місто за 3 км від атомної станції).

Це були «страшні» гроші, їх видавали «з ранку до ночі» за містечком Поліське в будівлі колгоспно-районного призначення.

У м. Поліське я поїхала з Чернігівщини від батьків (де жила під час евакуації), але добиралася через Київ (зробивши велике коло), бо не було вже інших коротших доріг повз горезвісну атомну станцію – їх закрили. В Поліському панував військовий розпорядок, місто і його околиці перетворилися на військовий табір. Обличчя людей, які снували по місту, вражали, а часом і лякали.

Я вперше таке бачила і те, що я бачила, справляло гнітюче враження. Розпитавши, як доїхати до пункту видачі грошей – виявилось, що за містом Поліське, – я сіла в першу ліпшу «попутку». Господи милосердний! – що там робилось! У черзі я провела весь день. Деякі люди у величезному натовпі були напівроздягнені, в чому були, в тому їх і евакуювали. Дуже боляче було дивитися на маленьких дітей із мамами. Я роздала дітям всю свою їжу, але одяг на мені був чужий. Мій одяг припадав радіоактивним пилом у моїй квартирі в м. Прип'ять.

Люди в чергах за грошовою допомогою майже не розмовляли від втоми та стресу. Вже пізно ввечері, отримавши гроші, знову «попуткою» я поверталась у Поліське. А де ж ночувати? Маршрутні автобуси до Києва вже не їздили. Я йшла по центральній вулиці м. Поліського, заходила до дворів, стукала у хвіртки – даремно,

скрізь було повно таких, як я «постояльців». Насувалась ніч, але мене все-таки пустили до хати, напоїли чаєм. Знесилена, я впала на червону ватну ковдру на ліжку біля печі і заснула.

Уранці, подякувавши господині, пішла шукати своїх колег-педагогів до «штабу» шкільної освіти (штабами називались усі подібні організації). Я відшукала свою колегу-подругу Юлю з моєї рідної Прип'ятської школи № 1. Ми зібрались їхати до ближнього села Заліщани, де вона жила. По дорозі якась невідома сила раптом штовхнула мене зайти до пошти в Поліському. Стоси листів на столах А., Б., В., Г., я гарячково перебирала листи на букву Б.

Господи! Лист зі Львова, від подруги студентських літ Лариси Сусак. Писала:

– ...їдь до моєї мами на Франківщину.

Я не заплакала, я ще не усвідомлювала свій статус «евакуйована». Розчулена, я заїхала в село Заліщани разом із подругою-колегою Юлією. Там теж був військовий табір. Бані просто у брезентових наметах, люди кожен день змивали радіоактивний пил.

Місцевий директор школи – двадцятишестилітній чоловік, батько двох маленьких дітей, влаштував нас жити в школі. Спали на підлозі на матрацах. В тому дивовижному селі, оточеному лісом, ми прожили 3 дні. Там було дуже багато людей, евакуйованих з нашого міста.

Адміністрація Прип'ятської міської освіти доправила мене на відпочинок в місто Одесу в санаторій вищого партійного ешелону влади. Я встигла повернутися до батьків на Чернігівщину, купила собі дорожню німецьку валізу червоного кольору, японську парасоль-автомат і поїхала до Одеси.

Другу грошову допомогу отримала вже там у Червоному Хресті, навіть відмітку у паспорт поставили: «отримано 50 крб».

Після відпочинку в гарному санаторії на Чорному морі мое здоров'я було в доброму стані. Я повернулася до Києва, працювала у передмісті Пуца-Водиця на своїй освітянській ниві – в таборі для абітурієнтів, евакуйованих з 30-ти кілометрової зони.

У вересні 1986 р. у мене ще не було ні житла, ні роботи, аж мені раптом стало дуже зле зі здоров'ям. Далася взнаки доза радіоактивного опромінення, отримана протягом доби «поруч» із палаючим 4-м реактором, за 3 км від міста Прип'ять. Я опинилася на лікуванні в Київській обласній лікарні у відділенні «алергологія», вразивши лікарів і професорів, адже я була «звідти». Мені було 36 років, в мене навіть кров брали – для науки.

Уранці – лікарняний огляд, крапельниці, процедури, а після обіду я зникала з лікарні – блукала по Києву «куди очі бачать», щоб не з'їхати з глузду від страху і горя. Під вечір у Покровський жіночий монастир (у Бехтерівському провулку близько від лікарні) чи недалеко в кінотеатр «Київська Русь».

Лікарі мене не переслідували. Мені було погано, мене лікували і жаліли, але волю мою не обмежували. Запам'ятала лікарів: Лідія Яківна Бабініна, Людмила Юрїївна, професор Ганжа.

У Покровському монастирі панували тиша і благодать, вражали красою православні храми.

У кінотеатрі «Київська Русь» я подивилася кіношедевр «Віднесені вітром». До лікарні поверталась о 22 вечора. Якимось мені повідомили: прийшли гроші від президента СРСР Михайла Горбачова – наша компенсація. Гроші видавали у вигляді ощадкнижки – 4 тисячі карбованців на людину. Стоячи в черзі на пошті, я беззвучно плакала, люди навколо мене замовкли як у траурному залі... Я ніяк не могла поставити підпис в ощадній книжці, сльози застиляли мені очі. Із тією книжкою, плачучи, я пленталася по площі Жовтневої Революції, нині – Майдан Незалежності, прийшла до лікарні, плакала, лежачи на лікарняному ліжку в палаті, а санітарка сказала: «Зірвали реактор – ще й гроші їм!».

Наближались Жовтневі свята (7-8 листопада 1986 р.), а у мене не було ні житла, ні роботи. Я не раз і не два відвідала радянських чиновників у Верховній Раді УРСР, у Кабінеті Міністрів УРСР і в Київському обласному відділі освіти – даремно.

І я поїхала до Москви, в Кремль до президента СРСР – Михай-

ла Горбачова, просити квартиру. В Кремлі до мене поставились співчутливо, пропустили без черги на прийом. Приймала мене одна із секретарів президента – Олена Романова, обіцяла допомогти. Я прожила п'ять днів у передмісті Москви – Жуковському у своїх родичів, погуляла по столиці і повернулась «додому» до Києва. Після відповідного листа з Москви мені нарешті надали житло і роботу в передмісті Києва – Ірпені, недалеко від столиці.

Президент СРСР Михайло Горбачов дав усім евакуйованим жителям м. Прип'ять житло і пристойні гроші на «господарство» на нових місцях. За рік ми «облаштувались», але наші проблеми не закінчились.

Вічний комуніст Фідель Кастро невтомно рятував дітей, постраждалих від радіації Чорнобиля. Років п'ять після аварії на ЧАЕС іноземці різних країн забирали наших дітей в свої країни на лікування і відпочинок, але найбільшу допомогу надали кубинці і німці. Французи також лікували онкозахворювання крові наших дітей у своїх лікарнях.

Населені пункти України Прип'ять, Чорнобиль, Поліське, Заліщани й інші, давно покинуті людьми, заросли лісом і зруйнованими будинками нагадують людям про їхнє тимчасове перебування на Землі.

*Лютий 2016 року,
м. Чернігів.*

Табір для абітурієнтів із 30-ти км зони у Пущі-Водиці після аварії на Чорнобильській АЕС

У липні 1986 року я вийшла з поїзда Одеса-Київ на київському залізничному вокзалі. В руках у мене була дорожня валіза з речами і жіноча сумочка з документами. У мене не було нічого: ні квартири, ні роботи, ні радості. Час ніби зупинився на трагічному етапі. Я приїхала з одеського санаторію, де я відпочивала як жертва Чорнобиля. Дорожню валізу з речами я здала в камеру схову і поїхала до Міністерства освіти. Я була першою «звідти», хто до них зайшов. Мене заслали у піонерський табір у Пущі-Водиці в курортній зоні Києва. Там було вогко, прохолодно, некомфортно, необжито. Душа ридала, там було сумно. Там було зовсім мало наших «безпритульних» – педагогів. Дітей ще не було. Робітники табору відсутні. Не було що їсти – їдальня не працювала. Але чудовий мішаний ліс так таємниче шумів, коли ми вранці виходили з вогких піонерських кімнат. Так сяяло вранішнє сонце, так п'яно пахло лісовими травами, співали птахи, і ми бігли до озера купатися. Раненько на озері плавала качечка з каченятами і пахла свіжа озерна вода. І ми забували про своє страшне нещастя. Біля табірних корпусів ми варили на вогнищі чай і знайомилися між собою. На обід ми розбрєдалися в Київ хто куди. Я «прикипіла» до кафешки «Циплята-табака» на вулиці Артема. Наших людей було видно відразу, мабуть, по виразу облич. Увечері ми поверталися до вогнища, до чаю, часом трохи пили вино.

Ближче до серпня почали приїжджати дітки-абітурієнти з 30-ти км зони. Ми повинні були їх підготувати до вступу у вузи. Це були вже дорослі діти, які усвідомлювали, що звалилося на їх і їхніх батьків. Табір запрацював: сніданки, обіди, уроки, вечері. Вечірні

вогнища – тепер уже з молоддю. І спомини, спомини, спомини про те, чого вже не повернеш. Директором табору була київська жінка Лариса Іллівна. Вона нас жаліла і вважала людьми з травмованою психікою. Трагедія світової техногенної катастрофи маячила перед нами кожен день. Мені ніяк не вдавалося вирішити питання нового житла. І я не спала ночами від хвилювання. Мене відвідали моя мама, мій брат (ліквідатор з ночі аварії) і деякі мої друзі. В табір накидали безпритульних кошенят, і ми з дітьми їх нянчили. Батьки дітей працювали в зоні аварії. І ми сумували і плакали.

Лариса Іллівна організувала художню самодіяльність. Вирішили поставити виставу «Отелло». Я грала головну роль – Дездемону. Спів і танці, нічні вогнища, уроки. До вересня табір спорожнів, наші дітки вступили до вузів – хто куди схотів.

По країні поширювалися сумні чутки про нашу трагедію Чорнобиля. Тривога не покидала наші душі. Питання мого нового місця проживання і житла не вирішилося. І я все з тією ж валізою з речами поїхала до родичів на новий житловий масив Троєщина, бо жити мені не було де. Майбутнє мені не уявлялося. Теперішнє часом жахало. На Троєщині вже заселилися чорнобильці-ліквідатори із сім'ями. Життя наше розділилося на ДО і ПІСЛЯ. Американський лікар Гейл пророкував нам онкохвороби не пізніше, ніж через 15 років, а люди починали помирати вже. Вчені всього світу вивчали нашу проблему. Правди ніхто не знав. Прогнози були не найкращі. Навколо ЧАЕС утворилася зона, де жили ті, хто боровся з наслідками аварії.

*Лютий 2016 року,
м. Чернігів.*

Віктор Востоков – тибетський Далай-лама у громадській організації «Союз робітників Чорнобиля» в Києві 1986 року

Громадська організація виникла вже після того, як тільки «відгорів» четвертий реактор, восени 1986 року. Її очолив пан Тишкевич – учений-біолог зі Львова. Він був у центрі трагічних подій, брав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Елегантний, вихований, гречний наш керівник організував «штаб» в готелі «Ленінградський» навпроти ресторану «Лейпциг» на теперішній вулиці Ярославів Вал (колись вулиця Чкалова). Мене до роботи в організації запросили відразу ж, як створилася організація, мої колеги по роботі з Прип'яті. В «штабі» члени організації збиралися зранку – розподілялись обов'язки і розходилися чи роз'їжджалися по своїх робочих місцях. Я їхала в Київський медінститут, де разом із викладачами французької мови займалася перекладами з російської на французьку. Це були історії хвороби чорнобильських дітей з діагнозом «рак крові». Для відправки дітей на лікування до Франції. Королева Англії передала чорнобильським ліквідаторам адсорбенти. Це за те, що пан Тишкевич, голова громадської організації «Союз робітників Чорнобиля», доправив їй, королеві Єлизаветі, в її дорогоцінний кінний двір особливу породу коней з Башкирії. Таких коней не було в кінному дворі її Величності Королеви Англії. До громадської організації приєдналися люди зі всього Радянського Союзу, не кажучи вже про киян та евакуйованих із зони. Люди не жаліли часу і грошей на численних жертв аварії на ЧАЕС. Яюсь ранком тієї ж осені в «штабі» було десь 20 людей, які ще не роз'їхалися із завданнями. І раптом, як грім серед ясного неба: до нас запро-

сили тибетського Далай-ламу Віктора Востокова. Ми завмерли в очікуванні. Я уявила старшу людину в особливому тибетському монастирському вбранні.

До кімнати зайшов зовсім молодий чоловік. В елегантному світло-сірому європейському костюмі, європейської зовнішності, із сірими очима, з густим кучерявим руським волоссям на голові, взутий в гарні світло-сірі кросівки. Його супроводжувала вродлива київська дівчина Оксана, його помічниця. Віктор Востоков коротко розповів свою особливу історію життя, про свою роботу в Києві: він читав лекції про Тибет і тибетську медицину. Приголомшені його появою, його напорчуд міцною, гнучкою статурою, його променистими сірими очима і його саном (не кожен знав, хто такий тибетський Далай-лама, а тут ось він: живий і перед вами!) ми попрохали показати Віктора якись «дива». Він описав кожному з нас нашу ауру. Зокрема, пояснив, що таке «біла душа» і що таке «сіра». Зі слів Далай-лами, переважна більшість людей з Радянського Союзу мають «сірі душі».

Пізніше з легкої руки Віктора Востокова на організацію при-слали лікувальні трави з району озера Байкал для чорнобильців. Набагато пізніше, через кілька років, я придбала книги Віктора Востокова.

А ще тоді із Симферополя до Києва приїхала і працювала велика людина – Валерій Тищенко – один з найвідоміших травників світу. Він надав величезну допомогу людям, постраждалим від радіації. Багатьом людям Валерій Тищенко рятував життя. Його рецепти (трав'яних відварів і настоїв) розсилалися по всій країні, бо люди всієї країни працювали над спасінням людства від атомної біди.

Ми з моєю мамою зібрали величезну кількість ягід чорної бузини в гаях моєї малої Батьківщини на Чернігівщині – Седнів. Змішали бузину з цукром, і мій брат Михайло (ліквідатор з ночі аварії) перевозив у своїй машині нашим хворим друзям у Київ.

Ще було, що наша київська організація намагалася розшука-

ти за кордоном украдені картини з рідкісною чорнобильською тематикою, написані в розпал аварії Чорнобиля відомим тепер в усьому світі київським художником Петром Ємцем. Половина цих унікальних картин все ж щезла за кордоном.

Час спливав, пройшли роки. Час нас усіх розсудить. Ще тоді у 80-ті роки громадська організація «Союз робітників Чорнобиля» розпалася на два табори, і я пішла геть разом із тими, що собі нічого не брали. Де живе тепер Віктор Востоков (тоді мав квартиру у Москві), я не знаю. Валерій Тищенко дарує свій талант людям чи то в США, то в Канаді. Ті картини художника Петра Ємця, що повернулися на Батьківщину, демонструються на художніх виставках у Києві.

Організації «Союз робітників Чорнобиля» і тепер існує в Києві, але дії цієї організації вже давно не привертають увагу чесних людей з причин, відомих тільки самому пану Тишкевичу.

***Січень 2016,
м. Чернігів.***

Марина

«І сказав Господь в серці своїм:
не буду більше проклинати Землю
за людину тому, що помисел
сердця людського злий від юності її.
І не буду більше карати все живе,
як я робив. На далі у всі дні Землі
сіяння і жнива, літо і зима, день і ніч
не припинять бути...
Буття, гл.8 стор. 21-22 ».

І було це давно в атомному місті Прип'ять...

Довгоочікувану дитину моя подруга Анастасія народила в 34 роки. Майже всі 9 місяців вагітності провела під наглядом лікарів.

Працювала вона вихователем у дитячому садку Івушка.

Про те, що народилася дівчинка, я дізналася від чоловіка Анастасії Андрія...

Привітати подругу я прийшла тільки через 3 місяця. Чарівне немовля так серйозно мене розглядало, як дивляться однорічні діти.

– Яка неординарна, незвичайна, талановита дитина буде... – сказала я подрузі.

Марина, так назвали дівчинку, піросла і швиденько тупотіла маленькими ніжками по квартирі. Батьки радувалися життю і тишилися своєю синьоокою крихіткою.

У момент тієї трагічної дати 26 квітня 1986 року Марині не виповнилось і 4-х років.

Андрій, батько дівчинки, працював у будівельній організації і в день евакуації із міста Прип'ять вивозив свою сім'ю у власній машині в Київ – 150 км від Прип'яті.

У той незабутній день на безхмарному небі світило сонце, було спекотно, і ніхто із нас не уявляв розмірів біди.

Автомобіль плавно рухався чудовим весняним шляхом, відкрили вікна, зупинялися, виходили з машини, їли на свіжому повітрі.

Невидима біла смерть розповсюджувалася повітряним простором, але про неї ніхто не знав, про неї ніхто не задумувався, про неї ніхто не попередив.

Вечором 27 квітня на вулицю Мілютенка в Києві під'їхала швидка допомога до будинку родичів Анастасії і відвезла сім'ю евакуйованих у лікарню. Всім трьом було дуже зле. В Київській лікарні зробили все, що могли, і видали три довідки «гостра променева хвороба...»

Батько Марини повернувся до Чорнобиля на ліквідацію наслідків аварії на атомній станції. Приголомшена Настя з опроміненою дочкою – якомога далі, в село, до батьків чоловіка у Вінницьку область.

Радіоактивне опромінення зіграло свою роль, мама впадала у відчай. Це було початком наших страждань, це було початком наших «чорнобильських» випробувань.

Бував спекотний травень 1986 року неповторним різноманіттям цвітіння садів, трав і городів.

Прип'ятська дівчинка Марина помирала, її маленьке тіло дістало велику дозу радіації і перетворилося на тінь. В нелюдському відчаї Анастасія поїхала до міста Вінниця. В цьому місті матір звернулася до солідного онкологічного центру, де надавали допомогу постраждалим. І їй «надали медичну допомогу» – відібрали медичну довідку з діагнозом «гостра променева хвороба», яку видали в київській лікарні.

Вінницькі лікарі заявили, що такого діагнозу в країні СРСР немає... На щастя, Анастасія не встигла показати дитячий документ.

Убита горем і перелякана Настя повернулася до Києва, де її

чоловіку, батьку її дитини надали квартиру в київському районі Троєщина.

Ніхто із нас не вірив у продовження свого життя. Ми, постраждали від страшної атомної катастрофи, жили одним днем, нас не покидала думка про нашу смерть.

Ми об'єднувалися, як приречені, як люди, згуртовані одним спільним горем.

У жовтні 1986 року я зі свого лісного міста Ірпінь приїхала в гості на Троєщину до Анастасії.

На тілі Маринки з'явилися рани, рани були навіть у роті. Вони не заживали. Імунодефіцит забирав життя дитини.

Мама Марини була приголомшена і жила в перманентному горі. Мені здавалося, що навколо мене розверзлась прірва і відчуття цієї «прірви» не покидало мене перших 3 роки після того, що сталося...

– Валю, я не встигаю викликати швидкі допомоги... Маринка повільно помирає, холодіє її тіло, я божеволію!

Радіофобія оволоділа нашими душами. Ми перестали посміхатися. Радіоактивне опромінення, котре ми отримали в епіцентрі української Хіросіми, дало про себе знати. З'явилися тяжкі проблеми зі здоров'ям.

Хворіли, вмирали люди України. Діагноз «онкозахворювання крові» забирав дитячі життя.

До країни приїхали європейські психологи та американські релігійні діячі, котрі надавали психологічну допомогу постраждалим від Чорнобильської катастрофи.

Маленька Маринка, як слабенька квіточка, тяглася до сонця, росла, жорстоко страждаючи фізично.

Горе батьків не мало меж.

Будинки на Троєщині, де проживала сім'я, будувалися дуже швидко, коли ще «курів» 4-ий реактор і радіоактивний пил осідав у дверях, віконних рамах.

Маринка росла саме в такій квартирі. «Радіоактивна чорнобильська квіточка» була на межі життя і смерті.

Українська Хіросіма увійшла до історії людства. Створювались кінофільми, писались книги, збирались документи.

Величезна країна Радянський Союз розпалась на маленькі країни. Виникла молода держава Україна з «новим життям». Голод, жебрацтво, безправ'я, депресія.

Українці масово покидали країну, їхали на заробітки до Європи й інші континенти. Страшна бідність впала на український народ. Люди працювали без заробітної плати. Тисячі людей пішли із життя.

Та європейські гуманісти протягнули руку допомоги українцям. Провідна роль у цьому належить громадянам Німеччини. Німецькі гуманісти привозили одяг, продукти, медикаменти і самі розносили по квартирах «чорнобильців». Питали: – Мамо, що потрібно дітям?

Вони приймали дітей у свої сім'ї для оздоровлення у Німеччині.

Коли Марині виповнилось 5 років, лікарі Київського «Охматита» прирекли дитину померати. Вони радили батькам переїздити до Америки, де медицина розвинутіша. А як?

Після евакуації міста Поліське в Київській області до Насті приїхала мама. Немолоду жінку «розбив» інсульт. Моя подруга почорніла від горя, але не здавалася. Їй прийшлося боротися за життя матері і дитини.

– Дивлюся я на дитину, і серце моє стискається...

Тендітне тіло дитини було настільки худеньким, що здавалося прозорим. Їсти дитина нічого не могла.

Батьки дівчини наважилися відправити дочку до Східної Німеччини.

– Хай побачить світ, моя маленька Маринка, – сказала українська мама.

На літні канікули восьмирічну маленьку українку німецька сім'я забрала в німецьке село.

Сільський німецький будиночок, городи, навіть соняшники біля нього – як удома.

Німецькі тато і мама добре володіли російською мовою, бо дістали вищу освіту в Радянському Союзі. У них було двоє своїх маленьких дітей.

І сталося диво... З легкої руки друзів із Німеччини дівчинка розквітла... Білда чорнобильська квіточка залишилася в страшному минулому згаслого реактора.

З рожевими щічками Маринка приїхала додому із подарунками від німецьких друзів. Протягом трьох років вона їздила на літніх канікулах на оздоровлення в цю німецьку сім'ю, котра стала для неї рідною. На порозі батьківського дому стояла маленька синьо-ока красуня. Вперше за стільки років серце прип'ятської матері здригнулося не від горя, а від радості.

Від європейської допомоги люди потроху піднімалися духом. Чорнобильські діти відпочивали в сім'ях європейців і навіть американців. Ніколи не забути цього українським матерям.

13-тирічна Маринка подорослішала, вілікувалася і почала займатися у вокально-танцювальній студії в рідному тепер Києві.

Блискуче закінчивши школу, наша героїня стала студенткою престижного Київського університету: економіка, англійська і німецька мови. Вона дуже добре оволоділа німецькою мовою. Мовою країни, яка підняла її. Зігріла, подарувала їй друге життя. Навчаючись в університеті, Марина працювала перекладачкою у справах українських остарбайтерів при Українському Кабінеті Міністрів.

Місто Прип'ять, в котрому вона народилася, заростає лісом, в руїни перетворюються будинки. Марина не пам'ятає це атомне місто. Вона не пам'ятає ту трагічну ніч, коли виникла пожежа, ту радіоактивну дорогу Прип'ять – Київ. Не пам'ятає свого

маленького тіла, враженого гострою променевою хворобою...

Не пам'ятає вона і ту останню прип'ятську весну в буйному цвітінні садів і розквіті самого міста. Вона не пам'ятає річку Прип'ять, що поховала в собі таємницю біблейської зірки Полин'я із гіркими сльозами страшного людського горя. Вона не знає страждань своєї матері, яка стільки років боролася за її життя. Місто, в якому народилась, Марина побачить у багаточисленних кінофільмах і прочитає про нього в чисельних книгах.

Марина молода і гожа, як свіжа троянда в ранішньому саду.

Вона сміливо йде назустріч своїй долі. Господь веде її своїм шляхом, а путі Господні несповідимі...

*Травень 2006 року,
м. Чернігів.*

Чорнобильський катарсис.

Якщо людина літає в снах, її душа чиста, не обтяжена гріхами

Після пережитих потрясінь ми, жертви Чорнобиля, близькі друзі, тісна компанія, згорьовані і налякані люди, батьки і матері ще маленьких дітей зустрічали новий 1987 рік. Ми були змучені, сумні, ми не могли повірити, що живі, ми ще не оговталися, ми ще були молоді.

Мене проймав гострий жаль, коли я дивилася на чоловіків-ліквідаторів того страшного лиха 26 квітня 1986 року, яке спіткало щасливу країну. Сум не полишав нас під час святкової вечері.

Ми вже отримали нове житло, купили нові речі, ми вже сяк-так устаткувалися на новому місці, але радість, здавалося, назавжди пішла з нашого життя. Ми – евакуйовані з міста Прип'ять, зустрічали Новий 1987 рік в Києві, на Троєщині (новий тоді житловий масив), на вулиці Оноре де Бальзака. Здавалося, що нашому суму ніколи не буде кінця.

Але час спливав, гоїв рани, країна працювала, діти підросли. Діти змушували часом радіти, часом хвилюватися. З'явилася нова хвороба: «радіофобія». Ми «топили» її у вині. Сьогодні було непевне, майбутнє лякало. Ті, що були розкидані по всьому Києву чи області, часто їздили одне до одного в гості.

Всі стали «близькими родичами», ділилися новинами, пили вино (переважно «Каберне»).

Я впадала в депресію в новому краї, відірвана від колег, родичів і близьких друзів.

Після страшного літа, тривожної осені і сумної зими прийшла

довгоочікувана весна 1987 року. У квітні я зі своєю родиною їхала до своїх батьків на Чернігівщину в новій машині. Дорога з Києва до Чернігова зігривала зсередини, і душа аж заспівала, коли на пагорбі з'явилася Катерининська церква (символ Чернігова). Ми їхали святкувати свято Пасхи. А ось і батьківська хата в Седневі, древньому козацькому селищі, мені здалося, що років сто я блукала по світу, шукаючи примарного щастя, а воно ось – у батьківській хаті. Єдиному рідному місті на Землі, де тебе чекають тепло і ласка. Тато і мама усвідомили всі події, які випали на долю їхніх дітей.

Мою душу огорнула тиха радість, якесь незнане досі почуття урочистості моменту після приїзду додому.

Першу ніч я заснула миттєво на своєму знайомому з дитинства ліжку і уві сні полетіла над квітучими садами, так як літала тільки в дитинстві і в юності.

А весна була зимною того року в нашому краї і сади ще не цвіли. На ранок мама і тьотя Марія пекли паски в печі за рецептами моєї бабусі Наталії, якої з нами вже не було. Глибоко релігійна людина, моя бабуся, яка народилась до революції, водила мене до православної церкви Успіння із раннього дитинства, з 3-х церков, що були збудовані до 1917 року, ця була діючою за радянської влади.

Увечері залунали церковні дзвони Воскресенської церкви, в якій вінчалися мій дід Михайло з бабцею Наталією. Багато років від революції і до тепер ця церква була сплюндрована і зруйнована, але зараз реставрована і почалася в ній церковна всеношна служба. Ми розшукали теплі речі в батьківській оселі і пішли до Воскресенської церкви.

Від мого дитинства і до тепер я не відвідувала церкву вночі напередодні Світлого свята Воскресіння Ісуса Христа. Людей в церкві було так багато, з'їхалися з усіх навколишніх козацьких сіл.

Вистояти всю ніч у церкві мені забракло сил. Вдома я все ж

не заснула. По телебаченню трансливалися урочисті святкові богослужіння в Київських православних соборах.

Я ще ніколи не чула такого церковного співу – здавалося, що неземні звуки лунають із самих небес, наповнюючи земний простір божою благодаттю. Я заплакала, не в змозі усвідомити свої душевні потрясіння, хотілося слухати небесну музику вічно, я просто «розчинилася» в тому церковному співі.

Члени моєї родини були хто де: діти і тато спали, інші пішли на всеношну, а я слухала духовний православний спів, що долинав з Києва. О п'ятій ранку мама покликала нас усіх до столу – розговорітися.

Я пам'ятала святкові дні мого дитинства в Седневі, де святом Великодня керувала моя бабуся Наталія Хмарна. Я пам'ятала щасливі дні, коли ми, вже дорослі, приїздили до батьків у дні цього прекрасного весняного свята.

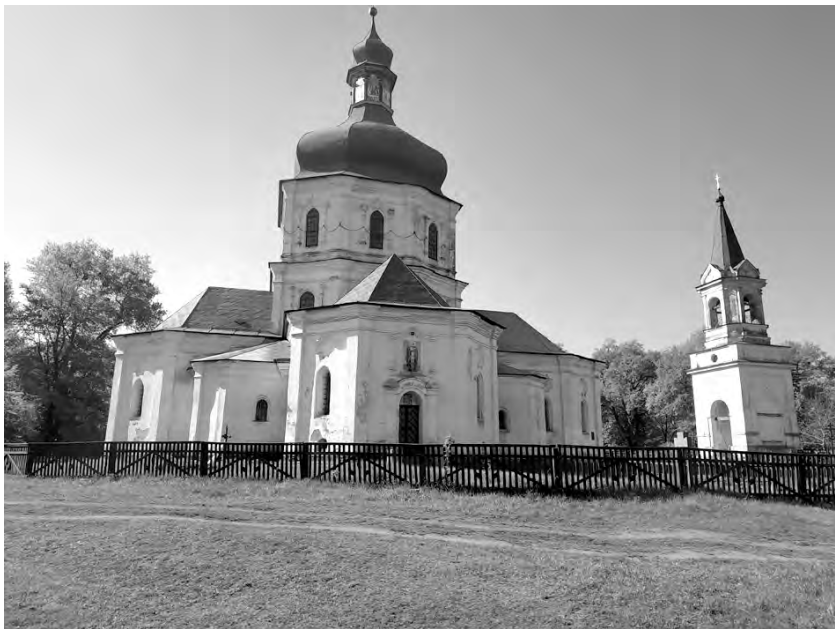
Але я ніколи не відчувала такого духовного злету, як рік по Чорнобильській катастрофі, коли в Седневі ще жили мої родичі і всі любили одне одного в моєму козацькому селі, де я виросла.

Моя душа незбагненним чином відродилась тієї Великодньої ночі 1987 року. Чистими золотими потоками небесного світла, звуками небесного співу «змилися» тяжкі роки лжесоціалізму, «епохи субординації і застою» і нелюдське горе потерпілих від аварії на ЧАЕС.

Я почувалася такою щасливою, як у моєму далекому дитинстві. Я згадала, що над нами є Бог і треба каятися і молитися, і жити попри всі нещастя світу.

Прийшла третя ніч у батьківській хаті, і я знову «полетіла» над квітучими садами.

*Лютий 2016,
м. Чернігів.*

Воскресеньська церква в Седневі.

Козацька церква в Седневі.

Поїздка в минуле

**«Як це місто швидко зводиться, так швидко воно і
сезне, як марево!»**

1975 р. Дід-віщун із Залісся на «Чорнобильщині».

О 6-й годині ранку 9 травня 2006 року екскурсійний автобус стрімко набирив швидкість. За вікнами пропливали вулиці, зелені парки і сади міста Чернігів.

«Екскурсанти» їхали в мертве місто Прип'ять, обнесене колючим дротом. Місто Прип'ять за 3 км від реакторів і саркофага Чорнобильської атомної електростанції, яка зруйнувала назавжди навколишнє середовище і змусила змінитися людській свідомості.

Уже 20-та річниця тієї страшною трагедії, від якої здригнувся весь світ: 26 квітня 1986 року.

І їхали ми, члени громадської організації «Союз Чорнобиль України», по Чернігівщині через села і містечка, по Київщині – до Київського моря, а від нього до «зони відчуження» навколо атомної станції в радіусі 30 км.

Яскраво сяяло сонце, скільки кидало око – квітли садочки. Синь Київського моря «засліплювала» очі. Впродовж дороги – скопані городи, на полях зеленіли озимі. Як тоді, коли була молодість, а щастя і радість переповнювали душу, до тієї трагічної хвилини, яка розділила наше життя на «до» і «після».

Вранішня дорога несла радість, поки ми не доїхали до таблички з надписом «Зона відчуження». Тепер під колесами нашого автобуса стелився «мертвий» асфальт, укритий іржею. По обидва боки дороги – зелений, але без ознак життя, ліс, як намальована театральна декорація.

Над нами зависло сіре нерухоме повітря. Прекрасне синє небо раптом різко почорніло, подув холодний жорсткий вітер.

Мертва тиша навколо переривалася тільки шурхотом коліс нашого автобуса.

По обидва боки безлюдної дороги почали з'являтися покинуті, зарослі лісом поселення людей. В цих селах-привидах і тепер буйним цвітом зацвіли сади. Рожево-біле розмаїття цвітіння яблунь, груш, вишень і слив полонив зір, а зруйновані хати зяли пустими зіницями вікон і чорними отворами дверей.

І стояла прозора, дзеркально блискуча нежива вода в річечках і озерцях. І лелеки, яких раніше було так багато в цих місцях, не звили свої гнізда в покинутих людьми селищах.

І ніяка звірина, птаха чи комаха, жодна жива істота не з'явилися на мертвій дорозі, окрім нас, туристів, забажавших «два рази вступити в одну й ту ж саму ріку», колишніх бажань, радощів, прикрощів, щастя і горя.

Примарність білих квітучих садів на фоні зеленого лісу і чорних «кістяків», зруйнованих будівель була приголомшливою і такою скорботною, що ми припадали до вікон автобуса не в змозі відірвати очей від тих страхітливих неповторних пейзажів.

Наші обличчя стали такими сумними, і говорили ми тихо-тихо, ділячись гіркими споминами, і душі наші ридали...

Упродовж усієї цієї дороги, яка вела нас до втраченого раю, що перетворився нині на пекло, в зруйнованих селах вражали гарно приборані завітчані могили Невідомого Солдата, що стояли обіч шосе.

Нарешті наш автобус зупинився в місті Чорнобиль на автобусній станції радянської доби, яка вціліла попри всі страшні події і витримала небачені натовпи людей.

Частина людей пішла на рідні «згарища», на покинуті кладовища, де спочиває прах пращурів, узявши до рук сокирки для прокладання собі стежин в непрохідних хащах своєї втраченої малої Батьківщини.

Автобус рушив далі. На околиці Чорнобиля, ближче до міста

Прип'ять, біля дороги – пам'ятник героям-ліквідаторам, прикрашений букетами живих весняних квітів.

Наймальовничіше село Чорнобильського району Лельов жало чорними руїнами хат. А село Копачі знесли, і тільки Невідомий Солдат на братській могилі, в німій скорботі, край дороги нагадував про одвічні, як світ, людські страждання.

Душу сповнила печаль, скорботні події тих літ прокручувались у пам'яті як кінофільм. Мене огорнув душевний неспокій. Від хвилювання піднявся тиск.

І з'явилася на дорозі історична табличка тих літ «місто Прип'ять». Я вдивлялася в ту табличку, як вдивляються в обличчя давнього друга, якого не бачив багато років. Я дивилася на неї і не могла надивитися.

Автобус зупинився біля КПП, і люди розсипались по рідному колись місту.

У пустому лісі, який розрісся серед міста, навколо губилися гарні вцілілі і напівзруйновані міські будинки.

Господи! Я не знала, що таке руїнація, я не думала, що доживу до оцих руїн...

У цій поїзді мене супроводжувала моя чернігівська подруга Галина. Ми вдвох шукали мій будинок по вулиці Лесі Українки, № 14. Приголомшена побаченням від хвилювання я губилась і не могла зорієнтуватися на знайомій місцевості і дах свого будинку «вирахувала» чисто інтуїтивно. Ми пробиралися до нього в густому лісі крізь колючі зарості шипшини.

Видовище моєї п'ятиповерхівки змусило мене здригнутися. Біля під'їзду звалище того, що колись називалось меблями. Росливість, схожа на ліани, оповила поріг. Під вікнами моєї квартири виросла висока береза без участі людських рук. Її ніхто там не садив.

У моїй квартирі № 1 ось уже 20 років відчинені двері, як відкрита сторінка книги мого життя. Велика сонячна пуста кімна-

та. Здавалось, за 20 років не вигоріли шпалери. Хотілось ридати, але очі залишились сухими.

Галина схопила фотоапарат і почала знімати. Я вийшла на свою кухню і виглянула за вікно в розбиту шибку. Щось надзвичайне привернуло мою увагу. Під металевою решіткою з зовнішнього боку підвіконня був бетонний жолоб з бетонною склянкою на кінці. У круглому отворі склянки лежало пташине гніздечко, в якому жевріло життя. Манюні пташенята тріпотіли крильцями, які ледь-ледь обросли пир'ячком, беззвучно розкривали дзьобики. Їх незрячі очки були закриті жовтими плівочками. Різкий вітер холодив їхні тільця, роздмухував їхній пух-пир'ячко.

Я покликала Галину.

– Знімай скоріше, їх пташина мама десь близько, їм без неї холодно. Розчулені ми покинули мою квартиру з передпокоєм, розмальованим рукою мого брата.

Ми брели «хащами», розшукуючи дорогу до моєї школи. В місті було повно людей, вони вітались, спілкувались, деякі плакали.

Якою ж прекрасною була наша колись прекрасна площа! Клумби «потопали» в квітах. А тепер – перекошені адміністративні будівлі, готель. Мерія. Ресторан, засохлий фонтан.

Privat.com – таблички на будинках. На площі назавжди зазмерла червона легкова машина з відкритим капотом. Повсюди крізь бетон проросли кущі й дерева.

Серед прибулих було багато іноземців. На їхніх обличчях не було страшною печаті болю, який був на обличчях наших людей.

Оглянувши площу, ми пішли по центральній широкій вулиці до моєї школи. З обох сторін – чорні обвуглені стовбури дерев, їхні крони опалило невидиме полум'я 4-го реактора 1986 року. Ці обгорілі дерева стали символами нашого трагічного залишеного міста.

Від страхітливих картин руйнації я ледь не непритомніла. Добре, що Галина була поруч!

На тій широкій і сумній тепер вулиці ми «обличчя до обличчя» зустрілись з жінкою...

То була вчителька з моєї школи. І коли ми згадали одна одну, до нас підійшли два дорослі чоловіки, колишні учні нашої школи, ми їх знали ще маленькими. Заговорили про минуле, про наших спільних знайомих так, наче ми і не виїжджали з міста.

На тому місці, що було прекрасним шкільним двором зі спортивними майданчиками, розбиті сходи центрального входу до будівлі школи. Посередині будинок розчахнуло навпіл, через тріщину можна було зайти всередину школи.

Школа нагадувала війну, побачену нами в кінофільмах: меблі, книги засипані білим вапном, звалище речей, безлад.

Холодний жах проймав душу від побаченого. То була інша епоха, інше життя. І я поринула у спогади...

І почувся мені дзвін шкільних дзвоників, у мертвій тиші забриніли дзвінки голоси дітей, замиготіли білі фартушки, білі бантики... Яскраві картини минулого спливали в моїй пам'яті: шкільні свята, майстерні юні барабанщики, які прикрашали паради. Згадалися КВК, суботники. Перші і останні дзвоники. Уроки Миру, просто уроки, концерти, спортивні змагання...

І діти, діти, діти...

У школі в дві змін вчилися півтори тисячі дітей.

Мій, залитий сонцем, кабінет французької мови на четвертому поверсі. Зараз під його вікнами молодий обгорілий яблуневий сад. А як же пишно він цвів у ту свою останню прип'ятську весну! І ніколи вже не розквітнуть його дерева духмяними білими квітами... І ніколи не народяться плоди.

Кожен рік на 1 вересня і на день останнього дзвінка діти приносили мені стільки квітів, що вони ж самі й несли їх мені додому. Букети ті не вмщувалися в моїй ванні.

Кожен рік на 8 Березня з вікон школи лились мої улюблені французькі мелодії. Так вітали мене учні з жіночим святом. Май-

же всі вихідні діти були або разом зі мною вдома, або ми ходили усім класом на природу.

Я завжди буду пам'ятати свій останній евакуйований клас!

Над рікою Прип'ять майже зовсім зруйноване кафе «Прип'ять». Гай біля води перетворився в «джунглі». Холодний різкий вітер гнав чорні стрімкі хвилі ріки, розгойдував крони величезних дерев. Ті швидкі води Прип'яті навіки поховали в собі падіння біблійської зорі «Полин» і гіркими сльозами розтеклися водними джерелами Землі.

У мене щезло почуття реальності. Дійсність почала видаватися кошмарним сном, розум не сприймав те, що бачили очі...

Несповідимі путі твої, Господи! Не передбачувана людська доля!

Захотілося піти в 5-ий мікрорайон, де на момент горезвісної аварії ще зводилось місто... Пізніше недобудовані п'ятиповерхівки покажуть в багатьох кінофільмах про Чорнобиль. На будмайданчиках, біля тих недобудов так багато прип'ятських дітей гралися в пісочку. Там бігали маленькі Іванко і Костя. Восьмирічний Іванко не закінчив свій перший клас у 5-ій школі.

З дев'ятого поверху вікна своєї квартири бачив, розбуджений вночі Іванко, той нічний спалах і написав крейдочками картину про те на дощечці. Дощечка та лишилась у тій прип'ятській квартирі. Там же лишився і шкільний костюмчик першокласника...

Але відвідати 5-й мікрорайон не вдалося. Промайнув, відпущений на сумну екскурсію, час.

Прощавай місто минулого! Прощавай мертве стронцієве місто! Але для нас, прип'ятських мешканців, ти завжди будеш найкращим містом у світі, де залишилась наша молодість і надія на щастя...

Прощавай моя горобинова алея, по якій я стільки років бігала до своєї школи!

Прости нас, Боже!

По центральному бульвару з величезними тополями і вцілілими дерев'яними лавами колишньої епохи рухався до своїх автобусів величезний натовп людей. Приголомшені побаченим, люди мовчали і плакали...

На КПП чергові охоронці годували кішок і собак.

А ми поїхали на саму чорнобильську АЕС. Коли її зводили, негаразди і поломки на ній виключались. Радянська влада свято вірила в доктрину своєї непогрішності.

«Хай буде атом робітником, а не солдатом!» – цей лозунг і досі прикрашає один з будинків Прип'яті.

Територія атомної станції вражала своєю чистотою і ладом. На клумбах – квіти. В кутку стояла чергова машина швидкої допомоги. Величне водосховище. Все, окрім саркофага, нагадувало ті давні роки.

І знову гірке, як полин, місто Чорнобиль! На балконах п'ятиповерхівок сохне білизна. Під час роботи вахт тут живуть робітники атомної станції і охорона міста Прип'ять.

І знову за вікнами автобуса квітучі травневі сади в мертвих селах...

Полив холодний весняний дощ. Так сплюндрована покинута земля прощалася з нами гіркими сльозами...

Мокрий асфальт підштовхував колеса, прискорював рух екскурсійного автобуса.

Залишилась позаду «зона відчуження», наше щасливе колишнє життя і жахлива, роздираюча душу поїздка в минуле...

Дорога додому здавалася вічною... Як та давня страшна дорога евакуації в Янів – Чернігів 27 квітня 1986 року.

Скажи нам, Боже, де ж наш дім?

Жива зона жила людьми, зеленими грядками обжитих хат. З мностраждальної душі здавалося звалився камінь.

У місті Прип'ять я прожила 11 років, які промайнули як мить. Там залишилася частина мого серця.

Кожний рік, в мій улюблений місяць квітень, блакитний серпанок огортав околиці Чорнобиля і Прип'яті, блакить ріки чарувала зір і летіли, гніздилися лелеки.

На початку літа зацвітали білі акації навколо Прип'яті, їх витончені пахощі розносило вітром навкруги.

Восени золотою багрянницею пломеніли ліси і парки.

Білими снігами одягалося місто взимку. А бувало на новорічну ялинку з неба сипався дощ, а не білий пухнастий сніг. І ми ходили під парасольками.

І тепер над мертвим містом вранці сходить сонце. Вночі мерехтливе сяйво зірок і місяця не дає заснути чорним безлюдним будинкам.

І ридають дощі над могилами на покинутих кладовищах. І гуляють вітри-привиди порожніми вулицями...

Так невблаганний час змінює вічну побудову на вічну руйнацію у Вічному Всесвіті.

У свою чернігівську квартиру я зайшла після 11-ї ночі. Не хотілося жити, не було сил прийняти душ. Свій «радіоактивний» одяг я склала у целофановий пакет. Ледь торкнулася подушки, як мене зморив сон.

І наснилося мені прекрасне молоде місто з сяючими чистотою вулицями в квітучих садах. Духмяні біло-рожеві дерева оточували атомну станцію. На тендітному гіллі молодих яблунь гойдалися і співали птахи. Струменіло тепле золотаве від сонця повітря, а з пташиного гнізда на підвіконні моєї прип'ятської квартири назустріч сонцю вилітали пташенята.

А я йшла по місту молода, прекрасна і щаслива.

Моя чернігівська подруга Галина призналась мені, що не знала в житті більшого потрясіння, ніж ця сумна з сумних поїздок в моє минуле і побачене нею в мертвому місті.

– Неначе я повернулася з Космосу. Як же далеко це місто! Як на іншій планеті!

І лелека не звеє гніздо...

А для мене воно лишилося близьким і прекрасним з його вітрами на веселих тоді вулицях.

Двадцять років тому я була там щаслива, бо були улюблені робота, молодість, здоров'я і радість, які вже ніколи не повернуться... Бо був «Чорнобиль» 26 квітня 1986 року.

*19 травня 2006 р.,
м. Чернігів*

Валентина Барабанова біля свого будинку, Прип'ять, 2006 р.

Прип`ять, школа № 1, 2006 р.

Валентина Барабанова біля будинку, Прип`ять, 2006 р.

Зруйнований будинок Валентини Барабанової, Прип'ять, 2006 р.

Енергоблок № 4, Чорнобильська АЕС, 2006 рік

ЗМІСТ

Чорнобильська циганка Таня	4
Евакуація.....	8
Дорога втраченого життя.....	14
Діти Прип'яті	19
Гроші президента СРСР Михайла Горбачова	23
Табір для абітурієнтів з 30-ти км зони у Пущі-Водиці після аварії на Чорнобильській АЕС	27
Віктор Востоков – тибетський Далай-лама у громадській організації «Союз робітників Чорнобиля» в Києві 1986 року.....	29
Марина	32
Чорнобильський катарсис.....	38
Якщо людина літає в снах, її душа чиста, не обтяжена гріхами.....	38
Поїздка в минуле	43

Громадсько-політичне видання

Барабанова
Валентина Іванівна

І лелека не звіє гніздо...

Збірка оповідань

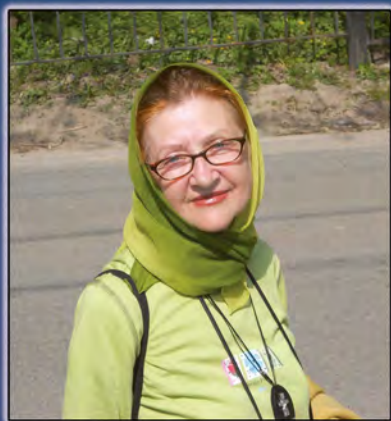
Авторське редагування
Комп'ютерна верстка **О.П. Журко**
Коректор **О.В. Василенко**

Підписано до друку 13.11.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Суг.
Ум. друк. арк. 3,5. Ум. фарб.-відб. 3,5. Обл.-вид. арк. 3,25.
Зам. № 629. Тираж 200 прим.

Видавець О. О. Євенок
м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А
тел. (0412) 422-106

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК №3544 від 05.08.2009 р.*

Друк та палітурні роботи ФОП О. О. Євенок
м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А
тел.: (0412) 422-106, e-mail: book_druk@i.ua

Філолог, викладач французької мови (диплом Львівського університету, 1973 рік).

Екскурсовод, гід-перекладач (диплом Центрального Київського Інтуристу, 1986 рік).

Одна з авторів унікальної книги про Чорнобильську атомну катастрофу «По той бік Чорнобилю», Австралія, Сідней, 1993 рік. У збірнику жінки світу розповідають про свої враження, про аварію на ЧАЕС 1986 року в Україні.

Жила в місті Прип'ять за три кілометри від електростанції. 11 років викладала французьку мову у Прип'ятській СШ № 1 з 1975 по 1986 роки.

27 квітня 1986 року зі всіма жителями Прип'яті була евакуйована із міста.

Після евакуації жила в місті Ірпінь Київської області, працювала в громадській організації «Союз Чорнобиль. Україна», м. Київ. Організація займалась реабілітацією постраждалих від аварії на ЧАЕС.

З 1997 року і по цей день – член громадської організації «Союз Чорнобиль. Україна», м. Чернігів.

Пише спогади про Чорнобиль і Прип'ять, історії живих людей, друзів і знайомих.

ISBN 978-966-995-018-5

